

Asianro DKIR/428/00.05.00/2026
Viite Kirkkohallituksen lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja vapaan sivistystyön järjestämisestä häiriötilanteissa koskevaksi lainsäädännöksi

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Lakeihin ehdotettu häiriötilanteiden määritelmä

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus pitää lakeihin ehdotettua häiriötilanteen määritelmää sinänsä kattavana. Häiriötilanteen määritelmässä ei ole kuitenkaan huomioitu riittävässä määrin digitaaliseen toimintaympäristöön suoraan tai välillisesti vaikuttavia häiriötilanteita. Myös vaikutusten arviointi nojaa pitkälti oletukseen, että häiriötilanteessa on käytettävissä toimiva tietoverkko, tietoturva ja tietoliikenneyhteydet, joilla etäratkaisut on mahdollista järjestää ja globaali talous- ja hankintaketju toimii tavalla, jossa laitteita ja niiden varaosia olisi riittävästi saatavilla tai hankittavissa.

Huomiot varhaiskasvatukseen

Esityksen pykälä 11 b varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja tuottamisesta häiriötilanteissa

Kirkkohallitus pitää tärkeänä, että esityksessä tunnistetaan velvoite turvata varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen jatkuvuus myös häiriötilanteissa. Samanaikaisesti on kuitenkin keskeistä korostaa, että lapsen oikeus sivistyksellisiin palveluihin ei voi toteutua lapsen turvallisuuden kustannuksella. Lapsen edun ensisijaisuus edellyttää, että osallistuminen varhaiskasvatukseen ei saa vaarantaa lapsen henkeä, terveyttä tai kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Esityksen pykälä 11 c varautumisesta häiriötilanteisiin

Kirkkohallitus yhtyy lakiesityksen ehdotukseen, jossa kunta on velvoitettu varautumaan palvelujen jatkuvuus häiriötilanteissa myös niille lapsille, jotka osallistuvat yksityisen palveluntuottajan järjestämään tai tuottamaan varhaiskasvatukseen.

Muut huomiot varhaiskasvatusta koskeviin häiriösäännöksiin

Kirkkohallitus pitää tärkeänä, että kaikissa poikkeusratkaisuissa tehdään nimenomainen lapsen edun ja turvallisuuden arviointi. Kirkkohallitus katsoo, että häiriötilanteita koskevassa sääntelyssä tulisi nykyistä selkeämmin huomioida lasten ja nuorten psykososiaalisen ja henkisen tuen järjestäminen. Häiriötilanteet ja kriisit vaikuttavat merkittävästi lasten ja nuorten turvallisuuden kokemukseen ja hyvinvointiin. Psykososiaalinen tuki, varhainen keskusteluapu sekä yhteisöllinen käsittely ovat keskeisiä tekijöitä kriiseistä selviytymisessä ja

toipumisessa. Kirkkohallitus esittää, että varautumista koskevissa suunnitelmissa edellytetään yhteistyötä kuntien, hyvinvointialueiden, järjestöjen ja seurakuntien kanssa psykososiaalisen tuen kokonaisuudessa.

Häiriö- ja poikkeustilanteissa on huolehdittava siitä, että myös lapsille tiedotetaan tilanteesta, siihen liittyvistä muutoksista sekä heidän arkeensa vaikuttavista järjestelyistä ikä- ja kehitystason huomioivalla, ymmärrettävällä ja turvallisuutta tukevalla tavalla.

Huomiot esi- ja perusopetukseen

Esiityksen pykälä 20 l opetuksen järjestämisestä etäopetuksena häiriötilanteissa

Kirkkohallitus pitää hyvänä esitettyä sääntelyä, jossa etäopetukseen siirtymisestä säädetään valtioneuvoston asetuksella tai Lupa- ja valvontaviraston päätöksellä.

Kirkkohallitus painottaa pykälän neljännen momentin tärkeyttä, jolla huomioidaan haavoittuvammissa asemassa olevat oppilaat. Esiopetuksen ja alkuopetuksen sekä oppilaskohtaisena tukitoimena saatavan erityisluokanopettajan antaman lähiopetuksen turvaaminen on tärkeää. Edellytyksenä on kuitenkin, että opetuksen järjestäminen on kaikissa tilanteissa turvallista. Tarvittaessa on varmistettava vaihtoehtoiset oppimistilat ja järjestelyt.

Esiityksen pykälä 20 m opetukseen tehtävistä poikkeuksista häiriötilanteissa

Kirkkohallitus pitää kannatettavana lakiesityksen kirjauksia opetuksesta tehtävistä poikkeuksista häiriötilanteissa. Lakiesityksessä ei mainita erikseen häiriötilanteen vaikutusta oppilaan arviointiin. Tämä olisi syytä mainita tai tarkentaa Opetus-hallituksen ohjeistuksella.

Esiityksen pykälä 20 n aamu- ja iltapäivätoiminnan keskeyttämiseen

Kirkkohallitus kiinnittää huomiota siihen, että pykälässä ei ole ilmeisesti huomioitu lain 20 k §:n 2 momentissa mainittuja haavoittuvammissa asemassa olevia lapsia, jotka saattavat tarvita ohjattua iltapäivätoimintaa oppituntien jälkeen.

Esiityksen pykälä 20 o esi- ja perusopetuksen varautumisesta häiriötilanteisiin

Kirkkohallitus pitää tärkeänä yksityisten opetuksen järjestäjien velvoittamista ennakoon varautumaan suunnitelmilla ja etukäteisvalmisteluilla mahdollisiin häiriötilanteisiin. Oppilaiden yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta kirkkohallitus pitää kannatettavana lakiesityksen velvoitetta kunnille varautua opetuksen jatku-vuoden turvaamiseen yksityisten opetuksen järjestäjien oppilaille, mikäli yksityinen opetuksen järjestäjä ei tähän pysty häiriötilanteessa.

Muut huomionne esi- ja perusopetusta koskeviin häiriösäännöksiin

Kirkkohallitus katsoo, että häiriötilanteita koskevassa sääntelyssä tulisi nykyistä selkeämmin huomioida lasten ja nuorten psykososiaalisen ja henkisen tuen järjestäminen. Häiriötilanteet ja kriisit vaikuttavat merkittävästi lasten ja nuorten turvallisuuden kokemukseen ja hyvinvointiin. Psykososiaalinen tuki, varhainen keskusteluapu sekä yhteisöllinen käsittely ovat keskeisiä tekijöitä kriiseistä selviytymisessä ja toipumisessa. Kirkkohallitus esittää, että varautumista koskevissa suunnitelmissa edellytetään yhteistyötä kuntien, hyvinvointialueiden, järjestöjen ja seurakuntien kanssa psykososiaalisen tuen kokonaisuudessa.

Häiriö- ja poikkeustilanteissa on huolehdittava siitä, että lapsille ja nuorille tiedotetaan tilanteesta, siihen liittyvistä muutoksista sekä heidän arkeensa vaikuttavista järjestelyistä ikä- ja kehitystason huomioivalla, ymmärrettävällä ja turvallisuutta tukevalla tavalla.

Huomiot vapaaseen sivistystyöhön

Huomiot kansanopistojen oppivelvollisuuskoulutusta koskeviin häiriösäännöksiin

Kirkkohallitus toteaa, että lakiesityksessä ansiokkaasti huomioitua oppivelvollisuuskoulutusta toteuttavaa järjestäjää koskevat vaikutuksen arvioinnit esimerkiksi perusopetuksen kohdalla eivät ole sellaisenaan siirrettävissä vapaan sivistystyön toimijakenttään. Kirkkohallitus esittää, että osana vapaan sivistystyön tilannekuva-arviointia toteutetaan selvitys vapaan sivistystyön oppivelvollisuuskoulutuksen tilannekuvasta ja valmiudesta toimia häiriötilanteissa oppivelvollisuuskoulutuksen järjestäjänä.

Kansanopistojen toiminnan arvomaailma ja rahoitusmalli pohjautuvat internaattimuotoiseen, yhteisöllistä oppimisympäristöä edistävään toimintaan. Ne keinot, joilla voidaan häiriötilanteissa tukea kansanopistoja muuhun kuin lähiopetukseen pohjautuvaan opetuksen järjestämiseen, on tärkeä ottaa osaksi kokonaistarkastelua, jotta mahdollisuudet varautua häiriötilanteisiin ovat realistiset.

Huomiot muun vapaan sivistystyön järjestämiseen häiriötilanteissa

Kirkkohallitus katsoo, että esityksessä on olennaista tiedostaa vapaan sivistystyön palveluiden käyttäjäryhmien moninaisuus. On hyvin tärkeä ymmärtää, että puutteet mahdollisuuksissa järjestää palveluita häiriötilanteissa eivät nosta esiin ainoastaan sivistykselliseen ja kulttuuriseen perustehtävään liittyviä vaikutuksia, vaan nostavat keskeisellä tavalla esiin vakavia vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa haavoittuvassa asemassa oleville ryhmille. Myös vapaan sivistystyön saavutetta-vuoden kynnys nousee näissä ryhmissä, eivätkä mahdollisuudet käyttää digitaalisia palveluita ole yhtä vahvat kuin esimerkiksi varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa.

Huomiot vapaata sivistystyötä koskeviin vaikutusarviointeihin

Kirkkohallitus pitää välttämättömänä esityksessä ehdotetun vapaan sivistystyön kokonaisvaltaisen tilannekuvan kartoittamista osana työskentelyä. Kirkkohallitus katsoo, että vaikutusten arvioinnissa tiedostetaan useita laajamittaisia vaikutuksia vapaan sivistystyön palveluiden toteutukseen ja käyttäjien palveluiden saantiin, mutta vaikutusten arviointi sisältää monia epämääräisyyksiä vaikutusten laajuuden ja vakavuuden sekä koulutuksen järjestäjien toimintavalmiuksien ja valmiussuunnittelun tilanteen suhteen. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen osalta tilannekuva on huomattavasti selkeämpi; tähän tulisi pyrkiä myös vapaan sivistystyön toimijoiden osalta.

Vapaan sivistystyön kohdalla toimijakentän moninaisuus tuottaa tarpeita lainsäädännön tarkastelulle useiden lakien näkökulmasta. Kirkkohallitus pitää tärkeänä toteuttaa häiriötilanteita ja varautumista koskevat lainsäädäntömuutokset tavalla, joka kohtelee valmiustilanteessa yhtenäisesti koko vapaan sivistystyön toimijakenttää.

Niilo Pesonen
kansliapäällikkö

Jarmo Kokkonen
johtaja